Magyar Természettudományi Társulat Tudománytörténeti Szakosztálya,
Semmelweis Egyetem Megelőző Orvostan és Népegészségtani Intézete,
MTA Művelődéstörténeti Osztályközi Bizottság Élettudományok-története Munkabizottság
MTA Orvostörténeti Munkabizottság
Magyar Orvostörténelmi Társaság és a MOT Fogászattörténeti Szakosztály
MNM KK MNM Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Adattár
közös rendezvénye

Horizontális és vertikális kutatás a különböző tudományágakban

tematikájú soron következő konferenciánkra,
IX. az ÉRTÉKMENTÉS és INNOVÁCIÓ a TUDOMÁNYBAN
című konferenciasorozat keretében,
2026. november 19−20.

MNM Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár 1023. Budapest, Török u. 12.

Társulatunk Tudománytörténeti Szakosztálya, az 1841-ben alapított Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Társaságának és Vándorgyűléseinek hagyományait és eszmeiségét megőrizve, idén is folytatni kívánja „Értékmentés és innováció a tudományokban” című konferenciasorozatát.

Ez évi konferenciánk témája a tudományos vizsgálatok során a horizontális és vertikális megközelítés mint két alapvető irányvonal bemutatása a különböző tudományterületen. A tudományos vizsgálatok e kétirányú dimenzióinak szintézise alkotja a modern kutatásmódszertan gerincét, amely az ismeretszerzést egyfajta keresztirányú koordináta-rendszerben helyezi el. Ez a kétirányú megközelítés teszi lehetővé, hogy a tudomány egyszerre legyen precíz a részletekben és releváns a teljes egész tekintetében, egyfajta dinamikus egyensúlyt alkotva a „szélesség” és a „mélység” között. A két irányvonal nem csupán technikai döntés, hanem alapvetően határozza meg, hogy miként tekintünk az egyes természettudományi és társadalomtudományi folyamatokra ebben a megközelítésben.

Célunk, hogy az egyidejűleg jelenlévő szemléletmódon belül a horizontális a tudományt egy kiterjedt térképként kezelje, ahol a cél a nagy mintázatok, trendek és statisztikai törvényszerűségek azonosítása. A vertikális megközelítés a mikroszintű, kvalitatív mélység felé fordul. A többirányú vizsgálattal a mechanizmusok megértése, bemutatása segít elhelyezni a különböző tudományterületeket egymáshoz viszonyítva, egymást segítve a megértésben.
A konferenciánkra a különböző szakterületeken dolgozó és kutató tudósokat, kutatókat, szakértőket hívjuk és kérjük fel - nagy tisztelettel – előadás megtartására, majd egy kötetbe foglaljuk az elhangzottakat.

Az eddigi köteteink az interneten olvashatóak:
http://www.kaleidoscopehistory.hu/index.php?subpage=cikk&cikkid=1007mtt.op.titkarsag@gmail.com

Kérjük, hogy észrevételét az alábbi címre küldje:
mtt.op.titkarsag@gmail.com

A Szervező Bizottság

2026. 11. 19. csütörtök

9.00 Kezdés — regisztráció

9.15 Megnyitó:
Varga Benedek MNM KK MNM Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Adattár főigazgatója.
A rendezvényt levezeti Dr. Lugasi Andrea, a Magyar Természettudományi Társulat alelnöke

I. (9.30–10.35) Horizontális és vertikális társadalmi vetületek

Szekcióelnök: Dr. Verrasztó Zoltán

9.30–9.45 Dr. Simon Katalin, PhD: *A törvényi előírásoktól a mindennapi tapasztalatokig – A fővárosi népiskolák helyzete a dualizmus korában.*

9.45–10.00 Dr. Verrasztó Zoltán, PhD: *Vertikálisan meghatározott, horizontálisan működő világ – A fenntarthatóság geonómiai értelmezése.*

10.00–10.15 Dr. Izsák Éva, PhD: *A városfejlődés vertikális és horizontális dimenziói Budapest példáján.*

10.15–10.30 Czakó Kálmán professzor: *A professzionális prevenció dimenziói.*

10.30–10.35 Vita

10.35–11.00 Szünet

II. (11.00–12.35) A horizontális és a vertikális az oktatásban és a művészetben

Szekcióelnök: Dr. Lugasi Andrea

11.00–11.15 Dr. Both Mária Gabriella, PhD: *Valóságos és virtuális terek — A honi vegetációkutatás történetéből.*

11.15–11.30 Csorba F. László: *Az atomelmélet horizontjai.*

11.30–11.45 Dr. Nagy Mária Magdolna, PhD: *Ars Moriendi. Horizontális és vertikális szemlélet a veszteség, a gyász és a depresszió kezelésében a lelki térképeken való tájékozódáshoz.*

11.45–12.00 Dr. Ujvári Hedvig, PhD: *Horizontális és vertikális kutatási perspektívák Gustav Mahler budapesti recepciójában.*

12.00–12.15 Dr. Szegő Szilvia Mária, CSc: *Lehet-e a piramis egy szerveződési minta? Gondolatok a népesség, avagy az erdő "‚tündéréről."*

12.15–12.20 Vita

12.20–12.50 Ebédszünet

III. (12.50−14.20) Horizontális és vertikális üzenetek a kultúrában

Szekcióelnök: Prof. Dr. Kiss Endre professzor emeritus

12.50–13.05 Perjámosi Sándor, MSc: *A technikai örökség értelmezési szintjei: horizontális és vertikális kutatási modellek a műszaki muzeológiában.*

13.05–13.30 Prof. Dr. Kiss Endre: *Nicolai Hartmann filozófiájának létszintjei.*

13.30–13.45 Hézser Péter, Papp Marcell: *Archeometria az ipartörténetben.*

13.45–14.00 Jánovszki Tamás, doktorandusz: *„Mechanikai játékszerek tervezése és gyártása az egykori szocialista országokban 1945−1990".*

14.00–14.15 Dr. Gaučík István, PhD: *Egy pszichiátriai eset több nézőpontból. Gróf Zay Miklós a neuraszténiától a gondnokságig.*

14.15–14.20 Vita

2026. 11. 20 Péntek

9.30 Kezdés

IV. (9.30–10.05) Horizontális és vertikális rendszerek hatásai

Szekcióelnök: Dr. Munkácsy Katalin PhD

9.30–9.45 Dr. Kántor Sándorné, dr. Varga Tünde, PhD: *Horizontális és vertikális kutatás a matematika módszertanában*

9.45–10.00 Dr. Munkácsy Katalin, PhD: *Az egyéni zsenialítás és a széleskörű együttműködés néhány példája a matematika történetében*

10.00–10.05 Vita

V. (9.30–11.15) A horizontális és a vertikális rendszerek kölcsönhatása

Szekcióelnök: Dr. Simek Ágnes PhD

10.05–10.20 Dr. Keserű Krisztina, PhD: *Horizontális és vertikális megközelítések szerepe a modern infekciókontroll surveillance rendszerekben*

10.20–10.35 Dr. Simek Ágnes, PhD: *A jogfosztottság horizontja*

10.35–10.50 Dr. Dobai Attila Marcelián, PhD: *Kutatásmódszertani metszetek a pszichiátria történeti terének retrospektív feltárása során: Hogyan vizsgáljuk a társadalmat orvostörténeti relevanciákkal?*

10.50–11.05 Dr. Szalai György, PhD, dr. Katona József, dr. Wilkes Michael David, Dr. Rovó László, PhD, dr. Mathesz István, Dr. Vellai Tibor, DSc: *„Ha tudod, hogy a helyes úton jársz, ha megvan ez a belső tudás, akkor senki sem tud leállítani...”*

11.05–11.20 Dr. Schiller Vera: *Királylányok és papnők a kultikus gyakorlatban: Horizontális és vertikális jelenségek vizsgálata az összehasonlító vallástudományban*

11.20–11.25 Vita

11.25–11.30 ZÁRÁS